

Poráčsky banický chodník

Kraj:	Košický
Okres:	Spišská Nová Ves
Geomorfologická jednotka:	Volovské vrchy
Geologická jednotka:	gemerské pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Poráč, obecný úrad a pešo asi 2 km na východ po červenej turistickej značke do začiatku Poráčskej doliny
Východisko:	Poráč, rekreačné stredisko v Poráčskej doline, štôlna Pavol (Banské múzeum v Poráči)
Trasa:	Poráč: rekreačné stredisko v Poráčskej doline - štôlna Pavol - štôlna Peter - štôlna István - Stredná Jozef štôlna - Jama Poráč - Šachta Všetehsvätých - rekreačné stredisko v Poráčskej doline
Dĺžka, prevýšenie:	1. okruh (červený) - 4,5 km, prevýšenie 190 m 2. okruh (žltý) - 5,8 km, prevýšenie 190 m 3. okruh (modrý) - 8,3 km, prevýšenie 190 m
Čas prechodu:	každý z okruhov 1,5 - 3 h
Počet zastávok:	7
Náročnosť:	nenáročné až stredne náročné trasy

Zameranie chodníka: banícke, geovedné, historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný (tri čiastočne sa prelínajúce okruhy), obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasy čiastočne súběžné s červenou a modrou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2018

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave (2021).

Textový sprievodca: informačný leták; stránka chodníka so zverejnenými informačnými panelmi; ortofotomapa

Kontakt: Tovarišstvo Poráčskeho baníctva, o. z., Poráč 447, 053 23 Poráč; recepcia Poráč Parku tel. 0905 794 705; Obecný úrad Poráč, Poráč 61, 053 23 Poráč, tel. 053 / 4297 185

Poznámky: (1) Náučný chodník tvoria tri okruhy s čiastočne spoločnými úsekmi. (2) V Banskom múzeu v Poráčskej doline vo východisku trás chodníka ako aj na náučnom chodníku po dohode možný odborný doprovod – kontakt Ing. František Pramuka, predseda Tovarištva Poráčskeho baníctva, o. z., tel. 0905 408 653.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Odporúčame spojiť s návštevou Banského múzea v Poráčskej doline vo východisku trás náučného chodníka.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Poráč. Obec juhovýchodne od Spišskej Novej Vsi vo Volovských vrchoch, najvyššie položená obec okresu Spišská Nová Ves (778 m n. m.). Prvá písomná zmienka je z roku 1277. V stredoveku sa volal Vereshégy či Rotenberg podľa charakteristického zafarbenia vápencovo-dolomitických skál v okolí. Pôvodné valašské a slovensko-nemecké banícke obyvateľstvo dosídlili po jeho úbytku po stavovských povstaniach a morových epidémiách v 17. storočí Rusíni. Ťažila sa tu meď, v 20. storočí železná ruda a baryt. Na južnom okraji obce stojí Chrám svätého Demetera, veľkomučeníka, národná kultúrna pamiatka vyhlásená v roku 1998. Ide o barokový jednoloďový grécko-katolícky farský kostol z roku 1776 s klasicisticky upravenou fasádou (1905). V obci sa zachovalo viacero dreveníc. Každoročne sa tu v septembri koná rusínsky folklórny festival „Šachtare volajú“. Obec je výborným východiskom a križovatkou turistických a cykloturistických trás.

Banské múzeum v Poráčskej doline. Nevelké múzeum na začiatku Poráčskej doliny pri rekreačnom stredisku východne od Poráča, otvorené v septembri 2018, prezentujúce banícku históriu územia. Spolu s nadväzujúcim náučným baníckym chodníkom približuje zachované technické pamiatky spojené s ťažbou nerastných surovín, najmä medi a železnej rudy. Neďaleko vstup do štólne Pavol. O vstup do múzea treba žiadať v recepcii rekreačného zariadenia Poráč Park (kontakt vyššie).

Zahrajme sa na baníkov. Detský park v rekreačnom stredisku v Poráčskej doline s funkčnými modelmi banských strojov v prírode – projekt Obecného úradu v Poráči. Stroje uvádzajú do pohybu

tokom vody v drevenom koryte detskí návštevníci sedia na lavičke nad parkom. Roztočia tak napr. vodný mlyn, ktorý „oživí“ baníka, verné imitácie banských vozíkov sa po naplnení vodou do určitej výšky preklopia podobne, ako sa z vozíkov vyklápala vyťažená ruda. V blízkosti detského parku banské múzeum a vstup do štôlne Pavol.

Galmus. Časť Hnileckých vrchov, podcelku na severe Volovských vrchov, južne od línie Markušovce - Krompachy. Je to vápencovo-dolomitická polokrasová lesno-lúčna plošina, rozdelená Poráčskou dolinou na dve časti. Severná je rozčlenená dolinami (Zlatník, Kamenný potok, Biela voda...), južne od Poráčskeho potoka planina vrcholí skalným masívom Skala (aj Slovinská skala, 1 041 m n. m.). Oblasť je turisticky atraktívna s mnohými výhľadovými miestami (Vysoký vrch, Biela skala...), 9 km dlhou krasovou **Poráčskou dolinou**, vodopádmi (Šikľavá skala...), rekreačnými strediskami a turistickými trasami.

Prírodná pamiatka Šarkanova diera. Chránené územie vyhlásené v roku 1994 na ochranu puklinovo-riečnej jaskyne v triasových vápencoch skalného hrebeňa medzi Vysokým vrchom a Borisovou v rámci planiny Galmus vo Volovských vrchoch na sever od obce Poráč. Má zvyšky sintrovej výzdoby, významné archeologické a paleontologické nálezy. Jej chodby siahajú do hĺbky 177 m. Najzaujímavejšími časťami sú: Pastierska chodba, Vysoký dóm a Galéria. Vľavo od otvoru Šarkanovej diery sa nachádza (verejnosti neprístupná) jaskyňa Chyža dlhá 14 m, v ktorej sa našli najstaršie kosti domestikovaného psa na Slovensku. Obidve jaskyne boli osídlené v mladšej dobe kamennej (cca 4 400 rokov p. n. l.). Šarkanova diera patrí medzi najväčšie zaujímavosti obce Poráč a je voľne verejnosti prístupná. Pamiatka leží v rámci územia európskeho významu Galmus a chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000). Viac v info k náučnému chodníku Šarkanova diera.

Národná prírodná rezervácia Červené skaly. Rozsiahle chránené územie vyhlásené v roku 1981 na oboch strmých svahoch centrálnej úzkej časti krasovej kaňonovitej doliny Poráčskeho potoka vrezanej do planiny Galmus vo Volovských vrchoch medzi obcami Poráč a Slovinky na ochranu skalných, lúčnych a lesných spoločenstiev Červených skál a ich okolia, ktoré predstavujú geobiocenózy typické pre Slovenské rudohorie. Rezervácia je súčasťou oveľa väčšieho územia európskeho významu Galmus a chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Volovské vrchy. Rozľahlé, až 70 km dlhé a vyše 30 km široké pohorie východo-západného smeru na juhu východného Slovenska zhruba medzi Dobšinou, Rožňavou, Medzevom, Košicami, Margecanmi, Krompachmi, Spišskou Novou Vsou a Dedinkami. Susedí na juhu s Revúckou vrchovinou, Rožňavskou kotlinou, Slovenským krasom a Košickou kotlinou, na severe s Čiernou horou, Hornádskou kotlinou a Slovenským rajom (podcelkom Spišsko-gemerského krasu) a na západe krátko so Stolickými vrchmi. Má komplikovanú vrásovo-zlomovú štruktúru i geologickú stavbu, v ktorej prevládajú paleozoické slabo premenené horniny (fylity, paleovulkanity) s výskytom železných a polymetalických rúd, sadrovca, magnezitu. Pri severnom a východnom okraji sa vyskytujú mezozoické vápence a dolomity (Galmus a oblasť okolo Folkmarskej skaly a Červenej skaly). Pomerne na veľkej ploche presahuje nadmorská výška 1 000 m, najvyšším je vrch Skalisko (1 293 m n. m.) v masíve Volovca v juhozápadnej časti pohoria severne nad Čučmou. Prevláda hornatinový, hladko modelovaný reliéf, len okolo Hnilca a Belej sa vytvorili širšie doliny až brázdy s miernejšie rezaným (podvrchovinným) reliéfom (Hnilecké podolie, Hámorská brázda). Zhruba rovnobežne so severnou hranicou pohoria naprieč - medzi Dedinkami a Margecanmi - preteká Hnilec hlbokou členitou dolinou, pozdĺž severnej hranice pohoria tečie Hornád, vo vnútri pohoria pramení napr. Bodva. Prevažne zalesnené pohorie s nevelkými pôvodne baníckymi sídlami križuje viacero cestných komunikácií vysoko ležiacimi sedlami (Dobšinský kopec, Grajnár, Súľová, Úhornianske sedlo, Štóske sedlo) a prechádza ním (dolinou Hnilca) železničná trať Červená Skala - Margecany.

Názvy informačných panelov

1. Štôľňa Pavol
2. Štôľňa Peter
3. Štôľňa Všetechsvätých
4. Východ ložiska na povrch
5. Šachta (jama) Poráč
6. Stredná Jozef štôľňa
7. Štôľňa Ištván

Informačné panely nie sú číslované ani pomenované názvom chodníka.

